

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
गो.ते. रुग्णालय संकुल इमारत,
१० मजला, नवीन मंत्रालय, मुंबई - ४००००१.
दिनांक : २१, डिसेंबर, २०२१.

साथरोग अधिनियम १८९७

क्रमांक- हिनिका-२०१६/प्र.क्र.२९९/आ-५, ज्याअर्थी महाराष्ट्र राज्य हे हिवताप रोग संक्रमण प्रवण राज्य असून हिवताप हा जिवघेणा साथरोग असल्याने त्याचा उद्रेक होण्याबाबत महाराष्ट्र शासनाची खात्री पटली आहे;

आणि ज्याअर्थी, राज्यात, त्यावेळेपुरता अंमलात असलेल्या कायद्याच्या सर्वसाधारण तरतुदी ह्या उक्त जिवघेण्या साथरोगाचा उद्रेक आणि तो पसरण्यास प्रतिबंध करण्यास अपुऱ्या आहेत, असे महाराष्ट्र शासनास वाटते,

त्याअर्थी, आता, साथरोग अधिनियम, १८९७ (१८९७ चा ३) महाराष्ट्र राज्यास लागू असतांना त्याच्या कलम २ द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून आणि याबाबतीत काढण्यात आलेल्या आधीच्या सर्व अधिसूचना, आदेश व इतर कोणतेही संलेख यांचे अधिक्रमण करून, महाराष्ट्र शासन, याद्वारे, पुढील विनियम विहित करीत आहे:-

१. संक्षिप्त नाव व विस्तार-

(१) या विनियमांना, महाराष्ट्र साथरोग हिवताप विनियम, २०२१ असे म्हणावे

(२) ते संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू असतील.

२. व्याख्या - या विनियमामध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,-

(क) “संक्रमित क्षेत्र” याचा अर्थ, जिल्हाधिकार्याने विनियम ३ अन्वये हिवतापामुळे संक्रमित झाले असल्याचे अधिसूचित केलेले असे कोणतेही ठिकाण किंवा क्षेत्र, असा आहे,

(ख) “हिवताप नियंत्रक अधिकारी” याचा अर्थ विनियम ४ अन्वये नियुक्त केलेला अधिकारी, असा आहे

(ग) “रोग संक्रमण क्षेत्र” याचा अर्थ, जिल्हाधिकार्याने विनियम ३ अन्वये हिवतापाचे संक्रमण होण्याचे अधिसूचित केलेले कोणतेही ठिकाण किंवा क्षेत्र, असा आहे.

३. संक्रमित किंवा तसे होण्याचे ठिकाण किंवा क्षेत्र अधिसूचित करणे- जिल्हाधिकार्यास राजपत्रातील अधिसूचनाद्वारे-

(क) त्याच्या जिल्ह्यातील ज्या ठिकाणी किंवा क्षेत्रात हिवताप या जिवघेण्या साथरोगाचा (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “हिवताप” असा करण्यात आला आहे) रुग्ण आढळला असेल असे कोणतेही ठिकाण किंवा क्षेत्र हे संक्रमित क्षेत्र म्हणून घोषित करता येईल; आणि

(ख) त्याच्या जिल्ह्याबाहेरच्या कोणत्याही संक्रमित क्षेत्रास लागुन असलेले त्याच्या जिल्ह्यातील किंवा जेथे त्यांच्या मते, हिवतापाचा उद्रेक होण्याचा कोणतेही ठिकाण किंवा क्षेत्र हे, हिवतापाचा धोका असलेले क्षेत्र म्हणून घोषित करता येईल.

४. हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करणे -

(१) राज्य शासनाच्या सर्वसाधारण अथवा विशेष आदेशांच्या अधिन राहून, या विनियमानुसार विहीत केलेले सर्व किंवा कोणतेही उपाय योजण्यासाठी, कोणत्याही संक्रमित क्षेत्राकरिता किंवा तसे होण्याचा धोका असलेल्या क्षेत्राकरिता

(क) जिल्हाधिकाऱ्यास महानगरपालिकांच्या क्षेत्रांखेरीज इतर क्षेत्रांकरिता, जिल्हा हिवताप अधिकाऱ्यांची किंवा त्याला योग्य वाटेल अशा कोणत्याही अन्य अधिकाऱ्यांची हिवताप नियंत्रक अधिकारी नियुक्ती करता येईल.

(ग) संबंधित महानगरपालिकेच्या आयुक्तास महानगरपालिका क्षेत्राकरीता आरोग्य वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची किंवा त्याला अतिरिक्त आरोग्य वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची किंवा त्याला योग्य वाटेल अशा कोणत्याही अन्य अधिकाऱ्यांची हिवताप नियंत्रक अधिकारी म्हणुन नियुक्ती करण्यात येईल .

(२) या विनियमांखालील सर्व किंवा कोणतीही कार्ये पार पाडण्यापासुन ज्याला अपरिहार्यपणे प्रतिबंधित करण्यात आले असेल अशा हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्यास लेखी आदेशाद्वारे अशी कार्ये पार पाडण्यासाठी या विनियमांच्या प्रयोजनार्थ जो पर्यंत अशी कार्ये संबंधित असतील तो पर्यंत अशा प्रकारे नियुक्त केलेल्या प्रत्येक व्यक्तिस हिवताप नियंत्रक अधिकारी मानण्यात येईल.

(क) महानगरपालिका क्षेत्रांखेरीज इतर क्षेत्रांमध्ये अपर जिल्हा हिवताप अधिकारी, पर्यवेक्षक, तंत्रज्ञ, आरोग्य सहायक, बहुउद्देशीय आरोग्य सेवक/कर्मचारी आणि हिवताप नियंत्रण कार्यक्रमात कार्यरत असलेला कोणताही क्षेत्रीय कर्मचारी यांची नियुक्ती करता येईल आणि

(ख) महानगरपालिका क्षेत्राकरीता वैद्यकीय अधिकारी, जीवशास्त्रज्ञ, कीटकशास्त्रज्ञ, पर्यवेक्षक, स्वच्छता निरीक्षक किंवा हिवताप नियंत्रण कार्यक्रमात कार्यरत असलेला कोणताही क्षेत्रीय कर्मचारी यांची नियुक्ती करता येईल.

५. संक्रमित झालेल्या किंवा तसे होण्याचा धोका असलेल्या शहरांची व गावांची यादी आणि हिवताप उद्रेकाची माहिती प्रसिध्द करणे-

(क) जेव्हा जिल्हाधिकाऱ्याने विनियम ३ अनुसार कोणतेही ठिकाण किंवा क्षेत्र हे संक्रमित झालेले किंवा तसे होण्याचा धोका असलेले क्षेत्र म्हणून घोषित केले असेल तेव्हा, तो यथास्थिती केलेल्या अशा संक्रमित झालेल्या किंवा तसे होण्याचा धोका असलेल्या क्षेत्रात विनियम ३ अन्वये घोषित केलेल्या अशा संक्रमित क्षेत्रातील किंवा तसे होण्याचा धोका असलेल्या क्षेत्रातील शहरांची व गावांची आणि संबंधित हिवताप अधिकाऱ्याची आणि हिवतापावर उपचार

करण्यासाठी स्थापन करण्यात आलेल्या स्थैतिक संनिरीक्षण केंद्राची आणि हिवताप संनिरीक्षण कर्मचारी वर्गाची यादी प्रसिध्द करण्याची व्यवस्था करील.

(ख) एखाद्या जिल्हयाचे कोणतेही संक्रमित क्षेत्र हे, दुसऱ्या जिल्हयाला लागुन असेल तेव्हा ते संक्रमित क्षेत्र अंतर्भुत असलेल्या जिल्हाधिकारी जेव्हा जेव्हा आणि जेथे जेथे आवश्यक वाटेल तेव्हा तेव्हा आणि तेथे तेथे अशा संबंधित संक्रमित क्षेत्रातील संक्रमित शहराची व गावाची यादी, त्या दुसऱ्या जिल्हयाच्या जिल्हाधिकाऱ्याकडे प्रसिध्द करण्यासाठी देईल. लागुन असलेल्या त्या जिल्हयाच्या तो जिल्हाधिकारी त्या संक्रमित क्षेत्रातील त्या शहरांची व गावांची यादी मिळाल्यावर अशा यादीची एक प्रत, त्याला योग्य वाटतील अशा जिल्हयातील सर्व स्थानिक प्राधिकरणांना देईल.

६. हिवतापग्रस्त व्यक्तीची सुचना देणे -

जेव्हा एखादया ठिकाणी हिवतापाचे रुग्ण आढळतील तेव्हा, जिल्हाधिकारी अशा हिवतापग्रस्त रुग्णांची नावे व पत्ते जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा हिवताप अधिकारी किंवा यथास्थिती सहायक आरोग्य अधिकारी यांना कळविण्याची व्यवस्था करील.

७. हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्यांचे अधिकार -

छावणी नसलेल्या आणि कोणत्याही संक्रमित अथवा धोका असलेल्या क्षेत्रात स्थित असलेल्या कोणत्याही शहरात किंवा गावात, हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्यास -

(क) एखादा हिवतापाचा रुग्ण एखाद्या इमारतीच्या मालकाच्या किंवा भोगवटादाराच्या आणि वैद्यक व्यवसायीच्या, निदर्शनास येईल तेव्हा अशा कोणत्याही हिवतापाच्या रुग्णाची माहिती आवश्यक त्या कार्यवाहीसाठी अशा इमारतीच्या प्रत्येक मालकाला किंवा भोगवटादारास किंवा अशा प्रत्येक वैद्यक व्यवसायीक तात्काळ राष्ट्रीय हिवताप निर्मुलन कार्यक्रमांतर्गत किंवा राष्ट्रीय किटक वाहक नियंत्रण कार्यक्रमांतर्गत स्थापन केलेल्या जवळच्या स्थैतिक संनिरीक्षण केंद्राच्या प्रभारी अधिकाऱ्याला किंवा जिल्हा शल्यचिकित्सकाला किंवा जिल्हा आरोग्य अधिकाऱ्याला किंवा जिल्हा हिवताप अधिकाऱ्याला कळविण्यात येईल.

(ख) हिवतापाच्या कोणत्याही संशयित रुग्णांची रक्त तपासणी व त्याची वैद्यकिय तपासणी व त्याच्यावर उपचार करण्याची व्यवस्था करता येईल,

(ग) ज्या इमारतीमध्ये हिवतापाचा संबंधित रुग्ण किंवा संशयित रुग्ण आढळुण आला असेल त्या इमारतीमध्ये, अधिक परिणामकारकपणे आणि तिच्या सभोवतालच्या असलेल्या इमारतीमध्ये किमान ४०० यार्ड इतक्या लांबी पर्यंत परिसरात स्थित जिल्हा आरोग्य अधिकाऱ्याला दुय्यम असलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्यामार्फत किंवा जिल्हा हिवताप अधिकाऱ्यामार्फत व्यापक फवारणी कार्यक्रम राबवता येईल किंवा राबविण्याची व्यवस्था करता येईल,

- (घ) प्राणी गृहे, भांडार, दुकाने किंवा छप्पर असलेल्या इतर कोणत्याही प्रकारच्या संरचना यांसह कोणत्याही प्रकारच्या परिवास्तूंमध्ये प्रतिबंधात्मक किटकनाशकाची अंतर्गत फवारणीची तरतुद करता येईल किंवा ती करण्याची व्यवस्था करता येईल.
- (ङ) संक्रमित क्षेत्रातील तात्पुरते कामगार आणि तेथे नैमित्तिक भेट देणाऱ्या व्यक्ती यांच्याबरोबर सर्व रहिवाशी यांची सामूहिक रक्तनमुना चाचणी करता येईल.
- (च) पाटबंधारे, प्रकल्प, रस्ते व इमारत प्रकल्प किंवा तत्सम प्रकल्पांच्या ठिकाणी कामगार नियुक्त करणाऱ्या इतर कोणत्याही ठेकेदाराला किंवा इतर व्यक्तीला अशा प्रकल्पांच्या ठिकाण हिवतापाच्या प्रादुर्भावास प्रतिबंध करणाऱ्या व त्यावर नियंत्रण ठेवण्याच्या हेतुने आवश्यक त्या सूचना देता येतील.
- (छ) भारत सरकारने वेळोवेळी प्रसिध्द केलेल्या, राष्ट्रीय किटक वाहक नियंत्रण कार्यक्रम निदेशालय यांच्या www.nvbdc.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असलेल्या, औषधिद्रव्ये धोरणानुसार, हिवतापाच्या संशयित किंवा निश्चित केलेल्या रुग्णांवर उपचार व निदान करण्यास सांगता येईल.

८. मालक किंवा भोगवटादार यांनी प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करणे -

(१) कोणत्याही परिवास्तूचा कोणताही मालक किंवा भोगवटादार-

- क) ज्याद्वारे डासांची पैदास होईल अथवा पैदास होण्याचा संभव असेल अशा प्रकारे तेथे पाणी साचवून ठेवणार नाही किंवा कोणतेही वाहते पाणी जमा करून ठेवणार नाही; किंवा
- ख) ज्याद्वारे डासांची पैदास होईल अथवा पैदास होण्याचा संभव असेल अशा प्रकारे, अशा क्षेत्रात कोणतेही पाणी जमा होऊ देण्यास कारणीभूत ठरणार नाही, तसे करण्यास परवानगी देणार नाही, किंवा तेथून कोणतेही पाणी वाहू देणार नाही,
- मात्र अशा जमा केलेल्या पाण्यात डासांची उत्पत्ती होऊ न देण्यासाठी त्या पाण्याला प्रभाविपणे संरक्षित केले असेल तर, ती बाब अलाहिदा अशा कोणत्याही साठवून ठेवलेल्या किंवा वाहत्या पाण्यात डासांची अळ्या कोष, जिवंत अवस्थेत आढळणे हा, अशा पाण्यात डासांची पैदास होत असल्याचा पुरावा असेल.

- (२) कोणत्याही परिवास्तूचा कोणताही मालक किंवा भोगवटादार ज्याद्वारे डासांची पैदास होईल अथवा पैदास होण्याचा संभव असेल, अशा प्रकारे तेथे तुटक्या किंवा अभंग अवस्थेतील कोणतेही बाटली, पात्र, कुपा (कॅन), वाहनाचे टायर किंवा इतर कोणत्याही प्रकारच्या टाक्या यांमध्ये पाणी जमा करून किंवा भरून ठेवणार नाही.
- (३) रस्ते, रेल्वे, दूरसंचार, बंधारे इत्यादींचा बाबतीत बांधकाम व दुरुस्ती करण्याकरीता खोदण्याची आवश्यकता असेल असे सर्व खड्डे त्यामध्ये पाणी साठणार नाही याची खात्री करूनच भरले जातील आणि जेथे व्यवहार्य व शक्य असेल तेथे, असे खड्डे स्वच्छ कोरडे ठेवण्यात येतील. त्या खड्ड्यातील पाणी जवळच्या नैसर्गिक गटाराशी, नाल्याशी जाऊन मिळेपर्यंत एक खड्डा दुसऱ्याशी जोडणाऱ्या जलनिस्सारण वाहिन्यांद्वारे त्या पाण्याचा निचरा होईल अशा रीतीने त्या खड्ड्यांचा स्तर ठेवण्यात येईल व त्यांची रचना करण्यात येईल. कोणतीही व्यक्ती पाणी साठून डासाची

पैदास होऊ शकेल असे कोणतेही स्वतंत्र खड्डे तयार करणार नाही.

९. हिवताप नियंत्रण अधिकाऱ्याद्वारे नोटीस -

- (१) जर हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्याला डासाची पैदास होण्याची ठिकाणे आढळल्यास, तो, ज्या परिवास्तूत अशी डासांची पैदास होण्याची ठिकाणे आढळून आली असतील अशा परिवास्तूच्या मालकाला किंवा भोगवटादाराला चौवीस तासांच्या आत डासांच्या पैदाशीला प्रतिबंध करण्याबाबत उपाययोजना करण्यास फर्मावणारी लेखी स्वरूपात नोटीस देईल. हिवतापनियंत्रक अधिकाऱ्याला अशा नोटीसमध्ये डासोत्पत्तीस प्रतिबंध करणाऱ्या उपाययोजना किंवा विशिष्ट उपचार पद्धतीचा अवलंब विनिर्दिष्ट करता येईल.
- (२) उपविनियम (१) १सार ज्या व्यक्तीवर नोटीस बजावलेली असेल त्या व्यक्तीने, अशा नोटीसमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या मुदतीमध्ये, तीत विनिर्दिष्ट केलेल्या उपाययोजना करण्यात किंवा उपचार पद्धतीचा अवलंब करण्यास कसुर केली किंवा त्या करण्यास नकार दिला तर, हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्यास, स्वतः अशा उपाययोजना करता येतील अथवा उपचार पद्धतीचा अवलंब करता येईल आणि त्या पारिवास्तूच्या मालकाकडून किंवा यथास्थिती भोगवाटादाराकडून असे करण्यासाठी झालेला खर्च सेवाशुल्कासह वसूल करता येईल.

१०. खाजगी वैद्यक व्यवसायी, भिषक, चिकित्सक किंवा डॉक्टर यांनी हिवतापाच्या रुग्णांची माहिती देणे-

- (१) संक्रमित झालेल्या अथवा तसे होण्याचा धोका असलेल्या क्षेत्रातील चिकित्सालये, रुग्णालये, शुश्रूषालये, वैद्यकिय संस्था, रोगनिदान प्रयोगशाळा आणि अशा इतर वैद्यकिय संस्थांचे सर्व प्रभारी खाजगी वैद्यक व्यवसायी भिषक, चिकित्सक किंवा डॉक्टर हे संशयित किंवा निश्चित केलेल्या रुग्णांसह रक्तांच्या नमुन्याचे संकलन किंवा हिवतापाचे पक्के निदान झालेले रुग्ण यांबाबतची सर्व माहिती, हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्याला सादर करतील.
- (२) चिकित्सालये रुग्णालये, शुश्रूषालये, वैद्यकिय संस्था आणि रोगनिदान प्रयोगशाळा आणि अशा इतर वैद्यकिय संस्थातील प्रभारी वैद्यक व्यवसायी, भिषक, चिकित्सक किंवा डॉक्टर हे हिवतापासाठी तपासलेल्या रक्त नमुन्यांच्या काचपट्ट्या रक्त तपासणीच्या फेरतपासणीसाठी विहीत कालावधी पर्यंत जतन करतील आणि हिवताप नियंत्रक अधिकारी जेव्हा जेव्हा फेरतपासणी साठी मागणी करतील तेव्हा तेव्हा त्या प्रस्तुत करील.

११. कर्तव्ये पार पाडण्यामध्ये अडथळा आणण्यास प्रतिबंध

या विनियमांद्वारे काढलेल्या आदेशाचे किंवा निदेशांचे प्रत्येक व्यक्ती यथोचितरित्या अनुपालन करेल, आणि कोणतीही व्यक्ती या विनियमांद्वारे सोपविण्यात आलेले कोणतेही कर्तव्य पार पाडण्यामध्ये अडथळा आणणार नाही.

१२. विनियम, इत्यादींचा भंग करण्याबद्दल शिक्षा -

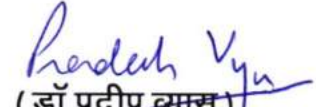

जी व्यक्ती या विनियमांच्या कोणत्याही विनियमांचे किंवा आदेशांचे किंवा त्याखाली देण्यात आलेल्या निदेशांचे पालन करणार नाही किंवा त्याचे उल्लंघन करील किंवा शासनाने हाती घेतलेल्या किंवा या विनियामध्ये हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्याने करणे आवश्यक असलेल्या किंवा ज्या करण्यास त्यांना अधिकार प्रदान करण्यात आला आहे अशा कोणत्याही उपाययोजना राबविण्यात अडथळा आणेल अशी प्रत्येक व्यक्ती, भारतीय दंड संहिता (१८६० चा ९५) याच्या कलम १८८ खाली तिच्यावर खटला भरला जाण्यास पात्र असेल.

१३. हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्यांना पोलिस अधिकाऱ्यांनी सहाय्य करणे

या विनियमांच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करण्याकरिता, हिवताप नियंत्रक अधिकाऱ्यांना सहाय्य करणे हे, पोलिस अधिकाऱ्यांचे कर्तव्य असेल.

महाराष्ट्रचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. प्रदीप व्यास)

अपर मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

- १) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उप मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा. मंत्री (आरोग्य व कुटुंब कल्याण), मंत्रालय, मुंबई.
- ५) मा. राज्यमंत्री (आरोग्य व कुटुंब कल्याण), मंत्रालय, मुंबई.
- ६) मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) अप्पर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई. (सर्व)
- ८) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई.
- ९) मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) सर्व सह सचिव / उप सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) प्रधान सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १२) सर्व अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १३) आयुक्त (आरोग्य सेवा) व अभियान संचालक, एनएचएम, मुंबई.
- १४) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, राज्य आरोग्य हमी सोसायटी, वरली, मुंबई.
- १५) सर्व विभागीय आयुक्त.
- १६) सर्व जिल्हाधिकारी.
- १७) सर्व महानगरपालिका आयुक्त.
- १८) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- १९) संचालक, आरोग्य सेवा मुंबई / पुणे.
- २०) अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा
- २१) सहसंचालक, आरोग्य सेवा (सर्व).
- २२) उपसंचालक, आरोग्य सेवा (सर्व).
- २३) जिल्हा शल्य चिकित्सक (सर्व).

२४) जिल्हा आरोग्य अधिकारी (सर्व).

२५) जिल्हा हिवताप अधिकारी (सर्व).

२६) निवड नस्ती (आ-५).

Government of Maharashtra
Public Health Department
G.T. Hospital Compound Building
10th Floor, New Ministry, Mumbai – 400001
Date:-21, December, 2021

Epidemic Diseases Act. 1897

No Hinika-2016/C.R. 299/Aarogya-5- Whereas, the Government of Maharashtra is satisfied that the State of Maharashtra is infected by and is threatened with an outbreak of Malaria being a dangerous epidemic disease;

And whereas, the Government of Maharashtra thinks that the ordinary provisions of law for the time being in force in the State are insufficient to prevent the outbreak and spread of the said dangerous epidemic disease;

Now, therefore, in exercise of the powers conferred by section 2 of the Epidemic Diseases Act, 1897 (3 of 1897), in its application to the State of Maharashtra and in supersession of all earlier notifications, orders and any other instruments issued in this behalf, the Government of Maharashtra hereby prescribes the following regulations, namely:

1. Short title and extent :-

- (1) These regulations may be called the Maharashtra Epidemic Disease Malaria Regulations, 2021.
- (2) It extends to the whole of the State of Maharashtra.

2. Definitions:- In these regulations unless the context otherwise requires -

- (a) "infected area" means any place or area which is notified by the District Collector under regulation 3 to be infected with Malaria;
- (b) "Malaria Controlling Officer" means an Officer appointed under regulation 4;
- (c) "threatened area" means any place or area which is notified by the District Collector, under regulation 3 to be threatened with an infection of Malaria.

3. Notification of place or area as infected or threatened :- The District Collector may by notification in the Official Gazette declare,

- (a) any place or area in his district in which a case of dangerous epidemic disease Malaria (hereinafter referred to as "the Malaria") has occurred, to be an infected area; and
- (b) any place or area in his district contiguous to any infected area, outside

his district, or in which, in his opinion, there is danger of an outbreak of Malaria, to be a threatened area.

4. Appointment of Malaria Controlling Officer:- (1) Subject to the general or special orders of the State Government:-

- (a) the District Collector, in the areas other than the areas of Municipal Corporations, may appoint District Malaria Officer or any other Officer as deems fit; and
- (b) the Commissioner of concerned Municipal Corporation for area of that Corporation may appoint Medical Officer Health or Additional Medical Officer Health or any other Officer as deems fit; to be the Malaria Controlling Officer for any infected or threatened area to carry out all or any of the measures prescribed under these regulations.

(2) The Malaria Controlling Officer, who is unavoidably prevented from discharging all or anyone of the functions under these regulations, may by order in writing appoint,

- a. in the areas other than the areas of Municipal Corporations, Additional District Malaria Officer, Supervisors, Technicians, Health Assistants, Multi Purpose Health Worker or any field staff who is engaged in Malaria controlling activity; and
- b. in the areas of Municipal Corporations Medical Officer, Biologist, Entomologist, Supervisors, Sanitary Inspectors or any field staff who is engaged in Malaria controlling activity, to discharge such functions. Every person so appointed shall so far as such functions are concerned be deemed for the purposes of these regulations to be a Malaria Controlling Officer.

5. Publication of of infected or threatened towns and villages and intimation of outbreak of Malaria.

- (a) When the District Collector has, under regulation 3, declared any place or area to be an infected or threatened area, he shall cause to be published, in such infected area or in a threatened area as the case may be, declared under the regulation 3, a list of such infected towns and villages in such infected or threatened area and of the Malaria Controlling Officer concerned and of the passive Surveillance Centers established and of the other Surveillance staff for the treatment of Malaria.
- (b) When any infected area of one district is contiguous to another district, the District Collector of the former district shall forward to the District Collector of the latter district for publication, whenever and wherever necessary, a list of respective infected

towns and villages in such infected area. The District Collector of the contiguous district on receipt of the list of towns and villages in the infected area shall forward a copy of such list to such local authorities in his district, as he may deem fit.

6. Notification of person suffering from Malaria :-

When Malaria breaks out at any place, the District Collector shall cause the names and addresses of persons suffering from Malaria to be notified to the District Health Officer, District Malaria Officer or Assistant Health Officer, as the case may be.

7. Powers of Malaria Controlling Officer:- In any town or village, which is not a cantonment area and which is situated in an infected area or a threatened area, the Malaria Controlling Officer may,

- (a) require every owner or occupier of a building and every medical practitioner forthwith to report every case of Malaria, which may come to the notice of such owner, occupier or medical practitioner to the Officer in charge of the nearest passive Surveillance Centre established under the National Malaria Eradication Programme or National Vector Borne Diseases Control Programme or Civil Surgeon or District Health Officer or District Malaria Officer for information and necessary action;
- (b) arrange for the examination of blood of any person suspected to be suffering from Malaria and for his investigation and further treatment;
- (c) carry out or cause to be carried out intensive spraying operations with an effective intensity in the building in which a case or suspected case of Malaria occurred and in the surrounding buildings situated in an area of not less than 400 yards in every direction through any subordinate of District Health Officer or District Malaria Officer,
- (d) provide preventive insecticidal indoor residual spraying in any type of premises including animal dwelling, stores, shops or any other type of roofed structure;
- (e) carry on mass blood survey of all inhabitants including temporary labours and casual visitors, in the affected area;
- (f) give such directions to any contractor or other person employing labour at the sites of projects like irrigation projects, roads and building projects and the like, with a view to prevent and control the outbreak of Malaria at such sites;
- (g) require the management and treatment of Malaria suspected or confirmed cases as per the drug policy issued by Government of India, from time to time,

available on www.nvbdc.gov.in the official website of the Directorate of National Vector Borne Disease Control Programme.

8. Preventive measures by owners or occupiers:-

- (1) No owner or occupier of any premises shall,
 - (a) keep or maintain any collection of standing or flowing water in which mosquitoes breed or are likely to breed; or
 - (b) cause, permit or suffer any water within such area to form a collection in which mosquitoes breed or are likely to breed, unless such collection of water has been effectively protected to prevent such mosquito breeding. The natural presence of mosquito larvae, pupae in any standing or flowing water shall be evidence that mosquitoes are breeding in such water in such premises.
- (2) The owner or the occupier of any premises shall not keep therein any bottle, vessel, can, auto-tyre or any other container, broken or unbroken in such a manner that it is likely to collect or retain water which may breed mosquitoes.
- (3) All burrow pits required to be dug in the course of construction and repair of roads, railways, telecommunication, embankments, etc. shall be so filed so as to ensure that the water does not remain stagnate therein and wherever possible and practicable, the burrow pits shall be left clean. The bed level of burrow pots shall be so graded and profiled that water will drain off by drainage channels connecting one pit with the other till the nearest natural drainage, Nallah is met with. No persons shall create any isolated burrow pits, which is likely to cause accumulation of water which may mosquitoes.

9. Notice by Malaria Controlling Officer :-

- (1) If the Malaria Controlling Officer finds mosquito breeding places, then he shall issue a notice in writing to the owner or occupier of the premises in which such breeding places are noticed requiring him to take measures to prevent mosquito breeding within twenty four hours. The Malaria Controlling Officer may specify in such notice the measures or adoption of specific method of treatment to prevent mosquito breeding.
- (2) If the person on whom a notice is served under sub regulation (1), fails or refuses to take measures or adopt the method of treatment specified in such notice within the time specified therein, the Malaria Controlling Officer may himself take such measures or adopt the method of such treatment and recover the cost along with service charges for doing so from the owner or occupier of the premises, as the case may be.

10. Reporting of Malaria Cases by Private Medical Practitioners, physicians, Clinicians or Doctors:-

- (1) All the Private Medical Practitioners, physicians, Clinicians or Doctors in charge of Clinics Hospitals, Nursing Homes, Medical Institutions, Clinical Laboratories and such other medical institutions within the infected area or threatened area shall furnish information pertaining to blood collection, Malaria positive cases, including suspected or confirmed cases of Malaria to the Malaria Controlling Officer.
- (2) The medical Practitioners, physicians, Clinicians or Doctors in charge of the Clinics, Hospitals, Nursing Homes, Medical Institutions and Clinical Laboratories and such other medical institutions shall preserve examined blood slides for Malaria upto the period for re-examination from the date of blood examination and shall produce the same as and when required by the Malaria Controlling Officer for the purpose of cross checking.

11. Obstruction to performance of duty prohibited:- Every person shall duly comply with an order or requisition issued under these regulations and no person shall obstruct the performance of any duty imposed by these regulations.

12. Punishment for breach of regulations, etc:- Every person who disobeys or commits a breach of any of these regulations or orders or requisitions issued thereunder or obstructs any measures which have been taken by the Government, or which the Malaria Controlling Officer has been required or empowered to take under these regulations, shall be liable to be prosecuted under section 188 of the Indian Penal Code (XLV of 1860).

13. Police Officers to assist the Malaria Controlling Officers:- It shall be the duty of Police Officers to assist the Malaria Controlling Officers in carrying out the provisions of these regulations.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(Dr. Pradeep Vyas)

Additional Chief Secretary,
Government of Maharashtra

Copy To:-

- 1) Principle Secretary to Hon'ble Governor, Rajbhavan, Mumbai
- 2) Additional Chief Secretary to Hon'ble Chief Minister, Mantralaya, Mumbai.

- 3) Principle Secretary to Hon'ble Deputy Chief Minister, Mantralaya, Mumbai.
- 4) Hon'ble Minister (Health and Family Welfare), Mantralaya, Mumbai.
- 5) Hon'ble State Minister (Health and Family Welfare), Mantralaya, Mumbai.
- 6) Chief Secretary, Maharashtra State, Mantralaya, Mumbai.
- 7) All ACS/P.S./Secretary Government of Maharashtra Mantralaya'Mumbai.
- 8) Secretary to legislature of Maharashtra.
- 9) Deputy Secretary to Chief Secretary, Maharashtra State, Mantralaya, Mumbai.
- 10) All Joint Secretary / Deputy Secretary, Public Health Department, Mantralaya, Mumbai.
- 11) P.A. to Additional Chief Secretary / Principle Secretary, Public Health Department, Mantralaya, Mumbai.
- 12) All Under Secretary / Desk Officer, Public Health Department, Mantralaya, Mumbai.
- 13) Commissioner (Health Service) and Director NRHM, Mumbai.
- 14) Chief Executive Officer, State Health Assurance Society, Varali, Mumbai
- 15) All Divisional Commissioners.
- 16) All Collectors.
- 17) All Municipal Commissioner.
- 18) All Chief Executive Officers, Zilha Parishad
- 19) Director, Health Services, Mumbai/Pune.
- 20) Additional Director, Health Services.
- 21) All Joint Directors
- 22) All Deputy Directors.
- 23) District Civil Surgeons (All).
- 24) District Health Officers (All)
- 25) District Malaria Officers (All).
- 26) Select File (Aarogya – 5)